

Valtakunnallinen toimenpidekokonaisuus: Osuvaa osaamista

Toimintalinja: TL 4 Koulutus, ammattitaito ja elinikäinen oppiminen

Erityistavoite: 9.1 Siirtymävaiheita ja koulutuksellista tasa-arvoa tukevien palveluiden parantaminen

Hallinnonala(t) ja yhteyshenkilö(t): OKM

Seija Rasku (seija.rasku@minedu.fi), Ilmari Hyvönen (ilmari.hyvonen@minedu.fi), Petri Haltia (petri.haltia@minedu.fi), Päivi Bosquet (paivi.bosquet@minedu.fi) ja Ulla-Jill Karlsson (ulla-jill.karlsson@minedu.fi)

1) Yhteys Eurooppa 2020 -strategian kansalliseen toimeenpano-ohjelmaan, muihin kansallisiin strategi-oihin ja aluekehitykseen sekä Suomen saamiin maakohtaisiin suosituksiin.

Suomi on sitoutunut Eurooppa 2020 -strategian kansallisessa toimeenpano-ohjelmassa nuorten koulutustason parantamiseen ja varhain koulutuksen päättäneiden vähentämiseen. Suomi on asettanut tavoitteekseen, että vuoteen 2020 mennessä vähintään 42 prosenttia 30 - 34-vuotiaista on suorittanut korkeakoulututkinnon, opintonsa keskeyttäneitä on enintään 8 prosenttia 18 - 24-vuotiaista ja köyhyys- ja syrjäytymisriskissä elävien määrä on vähentynyt. Neuvoston vuonna 2013 antamissa maakohtaisissa suosituksissa korostetaan osaamisen kehittämistä keinona parantaa nuorten ja pitkäaikaistyöttömien työmarkkina-asemaa.

Hallitus on asettanut tavoitteekseen, että Suomi sijoittuu OECD-maiden kärkijoukkoon keskeisissä nuorten ja aikuisten osaamisvertailuissa, koulupudokkaiden vähyydessä sekä nuorten ja työikäisten korkea-asteen koulutuksen suorittaneiden väestöosuudessa vuoteen 2020 mennessä. Sukupuolten välisiä eroja osaamistuloksissa, koulutukseen osallistumisessa ja koulutuksen suorittamisessa kavennetaan ja koulutuksen periytyvyyttä vähennetään. Joustavia mahdollisuuksia suorittaa osia tutkinnosta yli tutkintorajojen lisätään, samoin aikaisemmin hankitun osaamisen, työkokemuksen ja koulutuksen tunnustamista. Tavoitteena on, että kuluvan vuosikymmenen loppuun mennessä 20 - 24-vuotiaista yli 90 prosentilla on perusasteen jälkeinen tutkinto. Myös aikuiskoulutukseen osallistumiseen tavoitellaan lisäystä. Lisäksi aikuiskoulutustutkimuksen ja kansainvälisen aikuistutkimuksen (PIAAC) tulosten pohjalta käynnistetään toimenpiteet hallituksen asettamien osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Työuria halutaan pidentää alkupäästä. Tavoitteena on, että esim. yliopisto- ja ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet siirtyvät työelämään vuotta nykyistä nopeammin.

2) Lisäarvo kansalliseen ja rakennerahasto-ohjelman alueelliseen toimintaan. (EU-rahoituksen ja kansallisen rahoituksen rajapinta)

Sujuvat siirtymät koulutuksesta toiseen, koulutuksesta työhön ja työstä koulutukseen ovat keskeisessä asemassa, kun halutaan lisätä koulutukseen osallistumista ja pidentää työuria alkupäästä. OKM:n hallinnonalan koulutustarjonta kootaan Opintopolku.fi-verkkopalveluun, jonka kautta voi myös hakeutua koulutukseen. Verkkopalvelun tueksi luodaan, pilotoidaan ja mallinnetaan ESR-rahoituksella valtakunnallisesti yhteneviä, koulutuksen järjestäjien yhteistyöhön perustuvia siirtymävaiheen palveluita ja toimintamalleja. Palvelut ja toimintamallit vakiinnutetaan osaksi koulutusjärjestelmää ja koulutuksen järjestäjien toimintaa.

Korkeakouluista työelämään. Työmarkkinoiden vetovoimalla on selvä yhteys korkeakouluopintojen sujuvuuteen ja valmistumisen nopeuteen. Viimeisen vuoden aikana korkeakoulutettujen työllisyys on heikentynyt voimakkaasti. Erityisen suuria vaikeuksia on vastavalmistuneilla. Työhallinnon meneillään oleva rakenneuudistus on samaan aikaan selvästi ohentanut tälle kohderyhmälle tarjottavia palveluita. Korkeakouluissa puolestaan opiskelijan työllistymiseensä saama tuki vaihtelee yhä enemmän korkeakoulun, opintoalan ja opiskelupaikkakunnan mukaan. Erityisen ongelmallinen tilanne on aloilla, jotka eivät valmista suoraan tiettyyn ammattiin. Tarvitaan valtakunnallinen kokonaisuus vahvistamaan korkeakoulujen valmiuksia edistää opiskelijoidensa työllistymistä osana opintoprosesseja ja palvelujärjestelmien kehittämistä.

Taito-ohjelma. OECD:n tuore aikuisten osaamista arvioinut kansainvälinen aikuistutkimus (PIAAC) toi esiin sen, että Suomessakin on merkittävä joukko myös työssäkäyviä aikuisia, joilla perustaidot ovat heikot. Tulokset kertovat myös, että koulutus vaikuttaa voimakkaasti perustaitojen tasoon ja että koulutus kasautuu edelleen jo valmiiksi hyvin koulutetuille. Lukutaito, numerotaidot sekä tieto- ja viestintäteknikkataidot ovat nyky-yhteiskunnan perustaitoja, jotka ovat edellytys täysipainoiselle työelämään osallistumiselle. Lisäksi ne luovat pohjan elinikäiselle oppimiselle, jonka avulla on mahdollista sopeutua muutoksiin ja uudistaa osaamistaan. Vaikka esimerkiksi ammatillisessa aikuiskoulutuksessa ja muussa osaamisen kehittämisessä vaikeudet ovat epäilemättä tulleet vastaan, ei niihin puuttumiseksi ole ollut yhteisiä toimintamalleja tai käytäntöjä. Lisäksi vähenvän ja entistä enemmän suorituksiin (tutkinnot, tutkinnon osat) perustuvan aikuiskoulutuksen rahoituksen myötä koulutuksen järjestäjillä on paineita valita entistä vähemmän perustaidoiltaan heikoimpia ja keskittyä kou-

lutuksessa puhtaammin ammatillisiin sisältöihin.

Tässä tilanteessa perustaidoiltaan heikompien osaamisen kasvattamiseksi tarvitaan toimia, joilla luodaan kohderyhmälähtöisesti spesifejä toimintamalleja aikuisten perustaitojen kehittämiseen ja vakiinnutetaan ne. Valitsemalla hanketoimijat tarkoituksenmukaisesti saadaan osaamisen kehittämiseen mukaan kohderyhmiä koskevaa asiantuntemusta. Luodut mallit kytkeytyisivät mahdollisuuksien mukaan työhön ja muiden työhön liittyvien taitojen oppimiseen. Tavoitteena on vähentää heikon taitotason omaavien aikuisten osuutta väestössä merkittävästi vuoteen 2020 mennessä.

Osuva ohjaus tukee elinikäistä oppimista ja koulutuksesta työelämään siirtymistä. Tällä hetkellä tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelujen rakenteet ja palveluhenkilöstön osaaminen eivät tue riittävästi moniammatillista yhteistyötä. ESR-rahoituksella kehitetään etenkin Ohjaamon ja Opintopolku.fi-verkkopalvelun palveluhenkilöstön tarvitsemat koulutukset ja koulutetaan heitä. Toiminta kytkeytyy ESR-nuorisotakuu- toimenpidekokonaisuuteen.

Valtakunnalliset toimet tukevat alueellisia hankkeita luomalla yhteistyöfoorumien hanketoimijoille. Lisäksi toimet aktivoivat alueellisia hankkeita pilotoimaan ja testaamaan yhteisten toimintamallien toimivuutta omalla alueellaan sekä juurruttamaan mallit osaksi oppilaitosten ja korkeakoulujen arkea. Alueellisissa hankkeissa kehitetään lisäksi mm. opetusjärjestelyjä, opinto- ja ohjausprosesseja sekä opiskelukykyä ja -motivaatiota vahvistavia toimia, joiden avulla tuetaan opintojen loppuun saattamista ja työllistymistä opintojen jälkeen.

3) Kuvaus toiminnan konkreettisesta sisällöstä, tavoiteltavista muutoksista ja tuloksista. Yhteys muihin valtakunnallisiin toimenpidekokonaisuuksiin.

Sujuvat siirtymät. Luodaan ja pilotoidaan valtakunnallisia, koulutuksen järjestäjien yhteistyöhön perustuvia siirtymävaiheiden palveluita ja toimintamalleja. Keskeiset toimintamallit ovat opintonsa keskeyttäneiden välittömän eteenpäin poluttamisen yhtenäiset toimintatavat; koulutuksen henkilökohtaistamisen mallit; aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen toimintamallien uudistaminen osana joustavia ja yksilöllisiä opinto- ja tutkintopolkuja sekä työllistymistä ja jatko-opintoihin sijoittumista tukevien toimintamallien ja palvelujen juurruttaminen osaksi oppilaitosten toimintaa. Valtakunnallisen kehittämistyön pohjaksi ja tueksi koetaan sekä olemassa olevat toimintatavat ja -mallit että alueellisissa hankkeissa kehitettävät mallit ja arvioidaan niiden valtakunnallinen hyödynnettävyys.

Korkeakoulusta työelämään. Toteutetaan valtakunnallinen kokonaisuus vahvistamaan korkeakoulujen valmiuksia edistää opiskelijoidensa työllistymistä. Tarkoituksena on, että opiskelijat saavat tasavertaisesti hyvät lähtökohdat työmarkkinoille jo opiskelunsa aikana. Erityishuomio kohdistetaan aloille, jotka eivät suoraan valmistu tiettyyn ammattiin. Kokonaisuus koostuu kolmesta pääalueesta:

- valtakunnallinen tuki ja taustoitus työllistymistä edistävien toimintatapojen syntymiselle ja vakiintumiselle korkeakoulujen opintoprosesseissa ja opiskelijapalveluissa.
- puitteiden luominen opiskeluun sisältyvän työharjoittelun ja siihen liittyvien tukitoimien valtakunnalliselle uudistamiselle. Työn eräänä osatekijänä on opiskelunaikaisen työssäkäynnin opinnollistaminen.
- korkeakouluopiskelijoiden valmentaminen mm. sosiaalisen median kautta avautuvien uusien työllistymis- ja rekrytointikanavien käyttöön.

Taito-ohjelma. Toteutetaan valtakunnallinen ohjelma, jossa kehitetään ja juurrutetaan työhön ja työtaitoihin kytkeytyviä toimintamalleja heikot perustaidot omaavien aikuisten taitojen parantamiseksi.

- kohderymänä sellaiset väestöryhmät, joiden perustaitojen hallinta on niin heikkotasoisista, että heillä on vaikeuksia toimia täysipainoisesti työssä ja arjessa
- tuensaajia esimerkiksi kolmannen sektorin järjestöt, koulutuksen järjestäjät, kirjastot sekä työmarkkinajärjestöt, jotka yhteistyönä etsivät parhaita ratkaisuja viiteryhmänsä taitojen kehittämiseen ja toteuttavat tai ostavat heille koulutusta.

Osuva ohjaus. Vahvistetaan ensisijaisesti Ohjaamon ja Opintopolku.fi:n palvelukykyä kehittämällä monialaista tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluosaamista sekä toimintatapoja. Tarkoituksena on sekä kehittää koulutukset että kouluttaa kohderyhmiä. Koulutuksen keskeisiä kohderyhmiä ovat Ohjaamoissa työskentelevät ja Opintopolku.fi-palvelua hyödyntävät opinto-ohjaajat, uraneuvojat ja muut ohjaus- ja koulutuspalveluiden asiantuntijat. Koulutus räätälöidään kohderyhmän mukaan.

Toimenpidekokonaisuuden toimenpiteillä tuetaan seuraavien toimintalinjojen tavoitteiden saavuttamista osamista kehittämällä: TL 2 Uusimman tiedon ja osaamisen tuottaminen ja hyödyntäminen, TL 3 Työllisyyden ja työvoiman liikkuvuuden parantaminen ja TL 5 Sosiaalisen osallisuuden lisääminen ja köyhyyden torjunta.

4) Valtakunnallisen toimenpidekokonaisuuden koordinaatiomekanismit, hallintomalli ja poikkihallinnollisten toimenpidekokonaisuuksien hallinnonalojen välinen yhteistyö.

Välittävänä toimielimenä toimii Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus. OKM asettaa toimenpidekokonaisuuden strategista ohjausta ja seurantaa varten ohjausryhmän ja toimii ohjausryhmän puheenjohtajana. Hankkeita tuetaan toimeenpanon koordinoinnissa, verkostoitumisessa ja verkostojen ylläpidossa, tutkimus- ja kehittämistyössä, hallinnoinnissa sekä tulosten arvioinnissa ja levittämisessä. Rahoittava ELY-keskus tukee hankkeita erityisesti toimeenpanon koordinoinnin ja hallinnollisen ohjauksen osalta. Sisällöllisen ohjauksen osalta rahoittavan ELY-keskuksen työtä tukevat ohjausryhmän ohella opetus- ja kulttuuriministeriön asiantuntijat.

5) Toiminnan:

• aikataulu	2014–2020
• päävastuulliset organisaatiot	OKM, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
• ohjelmavaroilla rahoitettavien valtion budjettitalouden piirissä olevien viranomaisten htv-määrä organisaatioittain	Täydentyy
• kustannusarvio (julkinen rahoitus yhteensä €)	45,933 M€
• rahoitusarvio hallinnonaloittain (€) 1) ESR/EAKR+valtio sekä 2) kunta- ja muu julkinen	1) 40 191 375€ 2) 5 741 625€ Nykyisten linjausten mukaan kunta- ja muu julkinen on 25 % kansallisesta julkisesta osuudesta mikä tekee 12,5 % koko rahoituksesta.